

Želimo si zdravja

Piše: dr. Lučka Kajfež Bogataj

Med najpogostejšimi dobrimi željami v voščilih je verjetno na prvem mestu sreča, morda tudi uspešnost ali ljubezen, zagotovo pa sledi zdravje. Pojem zdravja je zelo kompleksen in je podobno kot sreča zelo odvisen od zunanjih dejavnikov. Četudi smo srečneži, da je naš dedni material brez tveganj, pa nas lahko ogrozijo naš življenjski slog, stres in bolezni, družbeni in ekonomski dejavniki, onesnaženost in pa razmere v naravi, kot so ekstremne vremenske razmere, naravne nesreče in podnebne spremembe.

O tveganjih, kot so škodljivost kajenja, uživanje alkohola, izpostavljenost strupenim kemikalijam, škodljivost kroničnega stresa ali nekakovostne prehrane, vemo veliko. Bistveno

manj pa se zavedamo, da podnebne spremembe ne ogrožajo le naših ekosistemov in biotske raznovrstnosti, temveč neposredno in posredno že vplivajo na naše zdravje.

A kar doživljamo danes, je žal le uvod v mnogo resnejše probleme, ki se nam obetajo v prihodnosti.

Podnebne spremembe, povezane s segrevanjem, ter pogostejši in intenzivnejši ekstremni vremenski dogodki, kot so vročinski valovi, neurja, poplave in suše, že ogrožajo zdravje prebivalstva Evrope. V letošnjem najtoplejšem poletju smo znova

lahko ugotavljali neposredne vplive vročine na zdravje, od smrti zaradi vročinskih valov, vročinskega stresa, poškodb in zmanjšane produktivnost pri delu do motnje v spalnih vzorcih. Podnebne razmere postajajo vse ugodnejše za pojav in širjenje več nalezljivih bolezni, ki so občutljive za podnebne spremembe.

Tudi v Sloveniji smo avgusta prvič zabeležili primere vročice oziroma okužbe z virusom Zahodnega Nila. Naravni rezervoar virusa so ptice, bolezen pa na človeka in živali prenašajo komarji. Bolj ekstremni padavinski dogodki, povezani s poplavami, povzročajo neposredne fizične poškodbe, povečano izpostavljenost boleznim, prenosljivim z vodo, ter škodo in motnje v zdravstvenih storitvah.

Mnogokrat se ne zavedamo, da poplave, neurja in drugi ekstremni dogodki lahko povzročijo tudi občutne psihološke posledice, tudi pri tistih, ki niso fizično poškodovani, še zlasti

otročih. Suša zmanjšuje proizvodnjo hrane, kar prispeva k večji prehranski negotovosti in slabši prehrani. Vročina in suša skupaj povečujeta verjetnost širjenja požarov v naravi, ki škodujejo zdravju ljudi zaradi poškodb, slabše kakovosti zraka in vplivov na duševno zdravje. Podnebne spremembe utegnejo posredno vplivati tudi na ozonski plašč v stratosferi in s tem na jakost UV-sevanja in pa na slabšanje kakovosti zraka zlasti v poletnem času.

Žalostno je, da so za podnebna zdravstvena tveganja nesorazmerno bolj občutljive najbolj ranljive in prikrajšane skupine prebivalstva, vključno z gospodinjstvi z nižjimi dohodki, starejšimi, otroki, mladimi, migranti, delavci na prostem, nosečnicami in osebami z že obstoječimi zdravstvenimi stanji. Kar četrtnina evropskih delavcev poleti dela v zdravju škodljivi vročini. Kako močno bomo občutili vplive spremenjenega podnebja v kaki regiji, je odvisno tudi od stopnje staranja prebivalstva, od stopnje urbanizacije in tudi od družbene neenakosti ter pojavnosti nenalezljivih bolezni. Gledano z evropskega vidika je zato južna Evropa izpostavljena največjemu tveganju. Študij, kako ogroženi smo v Sloveniji, žal še nimamo, vemo pa, da so podnebne spremembe pri nas že bolj izrazite in hitrejšje kot na primer v zahodni Evropi.

Podnebne spremembe se razlikujejo od »tradicionalnih« groženj zdravju, ker delujejo dolgotrajno, vplivajo na številne determinante zdravja in povzročajo različne vplive na zdravje, ki medsebojno učinkujejo. Potrebujemo boljše razumevanje vplivov podnebnih sprememb na zdravje, da bi omogočili spremembe politik na ravni EU, nacionalni in lokalni ravni. Upajmo, da bo novo vodstvo EU prepoznalo, da je za reševanje podnebno povzročenih vplivov na zdravje potrebna usklajenost in koordinacija po vsej Evropi. Zdravje ljudi je treba vključiti v vse politike prilagajanja na podnebne spremembe, povečati zmogljivosti in pripravljenost zdravstvenega sektorja vključno z bolj odporno zdravstveno infrastrukturo.

Enako pomembne so tudi politike in prilagoditveni ukrepi za zmanjšanje razlik v stopnjah ranljivosti. Tudi Slovenija mora nameniti veliko pozornost usposabljanju in krepitevi zdravstvenih služb in raziskav za bdenje nad posledicami podnebnih sprememb. Če podnebnih sprememb ne moremo preprečiti, se moramo nanje pravočasno strateško pripraviti. Podnebna tveganja za zdravje

ljudi so odvisna od številnih dejavnikov, ki niso povezani z zdravstveno politiko, vključno s stanovanjsko zalogo, razpoložljivostjo in ceno hladilnih možnosti, urbanističnim načrtovanjem in delovno zakonodajo. To pomeni nujnost medsektorskega sodelovanja in izvajanje sočasnih ukrepov preostalih sektorjev, ki skrbijo za preskrbo ter varnost hrane in vode, komunalne storitve, infrastrukturo, energetiko, promet in prostorsko planiranje. ■

